

Bulletinen

Årgång 53 Nr 5 2011
Moderna Museets Vänner

Mästerligt

Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Kära Vänner!

Ibland kan det vara fantastiskt att slippa välja. Den här hösten känns det så. Nu finns allt på en och samma gång genom tre utställningar producerade av Moderna Museet: *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri, av eller genom MARCEL DUCHAMP eller ULF LINDE* (i samarbete med Konstakademien) samt sista delen av *En annan historia* med underrubriken *Skrivet i ljus (1844–1920)*. Det är en mäktig giv. Extra allt! Daniel Birnbaum skriver på sidan 4: ”Under hösten 2011 får ögat, handen, maskinen och hjärnan stå sida vid sida och sammanfattar hela den moderna konstens tillblivelse på Moderna Museet. Det är rätt häpnadsväckande.”

På sidorna 5 till 17 tar vi ett omfattande grepp på den imponerande *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri*. Engelsmannen Jeremy Lewison är curator med assistens av Jo Widoff, som vi ju känner från Moderna Museet. ”I den sannolikt mest ambitiösa utställning som någonsin hållits på Moderna Museet sammanförs tre av de senaste 200 årens största målare, inte som en jämförelse, utan som ett sätt att utforska hur konstnärer över århundraden kan dela intressen, värden och tankar”, förklarar Lewison utställningen.

Därefter lyfts de enskilda konstnärskapen fram av just Jo men också av Ylva Hillström och Magnus Bons. Speciellt glad är jag för den svenske skulptören Staffan Nihlén's artikel på sidan 15. Nihlén lärde känna Cy Twombly i Rom under 1950-talet och han tecknar en finstämd bild av sina möten med både Twombly och Rom i en tid då staden stod i centrum för ny film, litteratur och konst.

Tänk vad två år går fort. Det känns inte längesedan *Moderna Museets Skulpturpris – K. A. Linds hederspris* delades ut till Ann-Sofi Sidén. Det är ni vänner som nominerar och med en prissumma på 300.000 kronor är det ett av de största svenska konstnärspriserna. Nu är det dags igen. Årets jury har, förutom mig själv, bestått av överintendenten Daniel Birnbaum, konstkritikern Anders Olofsson, konstnären Carin Ellberg samt konsthallschefen David Neuman.

Jag är väldigt stolt att priset tilldelats Sofia Hultén. Hon deltog på *Modernautställningen 2010* men har annars inte visats så mycket i Sverige utan är främst verksam i England och Tyskland. Det är ett fantastiskt intressant konstnärskap. Läs John Peter Nilsson korta introduktion på sidan 20. Prisutdelningen sker den 8 november kl 18.30 på Moderna Museet.

Tack alla kära vänner för alla fina konstnärer som ni har nominerat. Och tack för er uppslutning på våra arrangemang. Jag ser alltid fram emot våra vernissager. Den 5 oktober mellan kl 19–21 är det Vännernas vernissage för *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri* i Stockholm och den 14 oktober mellan kl 18–19 är det Vännernas timme i Malmö för samlingspresentationen *Scenbyte*, sammanställd av intendenten Cecilia Widenheim. Sedan fortsätter ju Tisdagsklubben. På sidorna 18–19 finns allt det som ni inte bör missa, som vanligt under allomfattande överinseende av Ulf Eriksson.

Välkomna till en härlig höst! ☐

Lena Josefsson

Lena Josefsson är ordförande för Moderna Museets Vänner.

Medlemsförmåner & medlemskap

Det finns flera sätt att köpa medlemskap i MMV:

- 1) Gå in på vår hemsida modernamuseet.se/mmv och klicka på ”Bli medlem”. Du blir då medlem direkt och får en bekräftelse till din e-postadress.
- 2) Köp ditt medlemskap i kassan på Moderna Museet. Där får du medlemskort och ditt Välkomstkuvert direkt vid köpet.
- 3) Betala medlemsavgiften på plusgiro 15 30 65-8 Moderna Museets Vänner. Medlemskortet skickas hem till dig inom 10 dagar.

Medlemsavgifter:

1 år från betalning: 480 kr/medlem, 700 kr/par, 250 kr/medlem under 30 år. 3 år från betalning: 1.300 kr/medlem, 1.900 kr/par. Ständigt medlemskap: 9.600 kr/medlem, 14.000 kr/par.

Medlemskap i Moderna Museets Vänner är en uppskattad present och du köper enkelt ditt gåvomedlemskap i kassan på Moderna Museet eller på vår hemsida www.modernamuseet.se/mmv.

Kontakta oss om du har frågor: tel 08-5195 44 99 eller mmv@modernamuseet.se. Vårdarna i entrékassan på Moderna Museet hjälper dig gärna också med alla slags medlemsärenden.

Som medlem i MMV får du:

- Fri entré till Moderna Museet i Stockholm och Malmö, Arkitekturmuseet, Nationalmuseum, Bonniers Konsthall, Magasin 3, Gripsholms Slottssamling, Thielska Galleriet, Dunkers Kulturhus, Wanås och Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst, Oslo.
- 20% medlemsrabatt på aktuella utställningskataloger samt 10% rabatt på konstböcker och allt annat i Museets butiker i Stockholm och Malmö.
- 10% rabatt på sortimentet i Restaurangens Brickservering och Café Blom förutom på alkohol och juicer. Rabatten gäller inte i Restaurangens bordsservering. Brunch 10% rabatt för medlem samt hela medlemmens sällskap. 10% rabatt på kaffe i Espressobaren. 10% rabatt på caféet Moderna Museet Malmö Sture Bröd & Soppkafé.
- Vårt medlemsblad *Bulletinen* sex nummer per år och dessutom förmånliga prenumerationserbjudanden på ett flertal konstitidskrifter.
- Personliga inbjudningar till förhandsvisningar, vernissager, föredrag, fester, resor, konstkurser, konserter och andra arrangemang av Moderna Museet och MMV.
- Tillträde till Tisdagsklubben Moderna Museet Stockholm, vår exklusiva programverksamhet med specialvisningar, föreläsningar mm.

Konstkunskap till vänskapspris!

Förmånliga prenumerationspriser för medlemmar i MMV:

Konstperspektiv

4 nr för 175 kr (ord. pris 280 kr)

Beställ via www.konstperspektiv.nu/mmv eller genom att skicka e-post till ekonomitjanst@natverkstan.net. Eller ring 031-743 99 05 och uppge ”MMV” så får du förmånspriset som gäller löpande så länge du är medlem i MMV!

Konstvärlden & Disajn

4 nr för 99 kr (ord. pris i butik 276 kr)

Beställ på www.disajn.com/mmv eller genom att ange kod 211 vid beställning via mail till disajn@pressdata.se eller tel 08-799 63 37.

Tidskriften 10 TAL

4 nr för 250 kr (ord. pris 360 kr)

Inkluderar fri entré till Klubb 10TAL och biljetter till Poesifestivalen och Barnpoesifestivalen på Dramaten för halva priset. Beställ på www.10tal.se eller prenumeration@10tal.se eller tel 08-612 10 49, och uppge ”MMV”.

Med reservation för att medlemsförmånerna kan ändras.

Bulletinen

Moderna Museets Vänner Årgång 53 Nr 5 2011

2 Kära Vänner!

Lena Josefsson

Medlemsförmåner & medlemskap

3 Vännernas historia

Anna Hegnell

4 Ögat, handen, maskinen och hjärnan!

Daniel Birnbaum

5 Varför Turner, Monet, Twombly?

Jeremy Lewison

7 Turner: Mot det moderna

Jo Widoff

10 Monet: Våga se Monet

Ylva Hillström

14 Twombly: Inte bara måleri...

Magnus Bons

15 ...utan också rytmernas och rimmens vällust

Staffan Nihlén

18 Tisdagsklubben, vernissager och program höst/vinter 2011

20 Skulpturpriset 2011

Anna Hegnell och John Peter Nilsson

21 Vännernas Vänner

22 Vänner vimlar på...

23 Vändonationer i samlingen

Bertil H. Schulze

Bellas boktips

Rebecca Farrensteiner

Vännernas historia

Ibland glömmar man, men innan mobilkamerans tid användes papper och penna för att dokumentera viktiga ögonblick. Här ser vi Ragnar Hoppe vid Moderna Museets Vänner's första styrelsemöte i Moderna Museets klubbрум den 3 mars 1958 fångad av konstnären Hugo Zuhr.

Hoppe var en legendarisk konstkritiker och museiman, bland annat intendent för Nationalmuseums måleriavdelning från 1922 till 1950. Redan sommaren 1919 var den då 34-årige Hoppe i Paris och intervjuade Henri Matisse i hans studio på quai Saint Michel. Inspirerad av den nya tiden blev Hoppe en dynamo i den svenska konstens modernisering. Han avled 1967.

Hugo Zuhr var tio år yngre än Hoppe. Han föddes i Finland men när han var fem år gammal 1900 flyttade hans familj till Stockholm. Efter målarstudier i Köpenhamn och Paris utvecklade Zuhr ett landskapsmåleri på ständig jakt efter orörd natur. Han var professor i måleri vid Kungliga Konsthögskolan mellan 1950 och 1960. Under större delen på 1960-talet bodde Zuhr i Vik utanför Simrishamn men avled i Stockholm 1971.

Tänk vilken historia vi har. □

Anna Hegnell

Anna Hegnell är verksamhetsansvarig för Moderna Museets Vänner. Tack Birgitta Johansson för att du såg till att teckningen kom till oss på Moderna Museets Vänner.

Ragnar Hoppe tecknad av Hugo Zuhr på Moderna Museet Vänner's styrelsemöte den 3 mars 1958.

Ögat, handen, maskinen och hjärnan!

Det är drygt hundra år sedan som modernismen vände ut och in på vad som ansågs vara konst. Tre utställningar producerade av Moderna Museet under hösten synliggör tre tendenser som sedan blev avgörande för den moderna konstens utveckling: måleriet, fotografien och idéerna.

På Moderna Museet pågår *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri* mellan 8 oktober till 15 januari nästa år. J.M.W. Turner, Claude Monet och Cy Twombly är tre av de största målarna de senaste 150 åren och utställningen tar fasta på gemensamma drag och motiv i deras uttryck.

Den 10 november öppnar sista delen av samlingsomhängningen *En annan historia* med underrubriken *Skrivet i ljus (1844–1920)*. Den kompletterar de tidigare delarna *Se världen! (1920–1980)* och *Ikamerans våld (1980–2011)*. För första gången någonsin tecknas fotografins hela historia i en och samma byggnad.

av eller genom **MARCEL DUCHAMP** eller **ULFLINDE** är ett samarbete med Kungliga Konstakademien i Stockholm, där utställningen också äger rum mellan 30 september–13 november. Duchamp utmanade estetiska konventioner om konstens mening genom att betona idéns betydelse, något som Linde utvecklade i en serie repetitioner av Duchamps verk som Duchamp själv godkände som sina egna.

Med dessa utställningar visar Moderna Museet upp den moderna konsten i hela dess bredd och med alla dess inneboende spänningar: visuellt överväldigande måleri på högsta nivå, hela fotografins historia samt den konceptuella konstens födelse genom Marcel Duchamp.

Måleriet betonade ögat och konstnärens hand. Det ifrågasattes allt efter hand av fotografien som visade på nya mekaniska möjligheter att avbilda världen. Duchamp vände sig också mot målarens ensidiga betonande av det optiska och ville istället

Detalj från *The Bride Stripped Bare by Her Bachelors, Even* av Marcel Duchamp, 1915–1923: "Certifié pour copie conforme Marcel Duchamp Stockholm, 1961"

Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet

betona "de grå cellerna". Så föddes den konceptuella konsten i gåtfullt poetiska verk som vi ännu idag grubblar över och försöker dechiffrera.

Under hösten 2011 får ögat, handen, maskinen och hjärnan stå sida vid sida och sammanfattar hela den moderna konstens tillblivelse på Moderna Museet. Det är rätt häpnadsväckande. □

Daniel Birnbaum är överintendent på Moderna Museet.

Varför Turner, Monet, Twombly?

I en tid när det konceptuella haft en tendens att ta överhanden är det fint att bli påmind om några av konstens nyckelvärden, skriver curatorn för höstens storslagna utställning med sena verk av J.M.W. Turner, Claude Monet och Cy Twombly. Utställningen är en hyllning till tre banbrytare för det radikala måleriet som alla använde sig av färg för att uttrycka sitt engagemang i sociala och politiska frågor. Här ger han en introduktion till den första museiutställning i mannaminne som ägnas åt någon av dessa tre konstnärer i Sverige.

J.M.W. Turner, *Self-Portrait*, ca 1799. Olja på duk.
© Tate, London 2011

Claude Monet fotograferad av Nickolas Muray, ca 1926.
Courtesy of George Eastman House, International Museum of Photography and Film.
© Nickolas Muray Photo Archives

Cy Twombly fotograferad av François Halard, årtal okänt.
© François Halard/Trunk Archive

I den sannolikt mest ambitiösa utställning som någonsin hållits på Moderna Museet sammanförs tre av de senaste 200 årens största målare, inte som en jämförelse, utan som ett sätt att utforska hur konstnärer över århundraden kan dela intressen, värden och tankar. J.M.W. Turner, Claude Monet och Cy Twombly var alla både aktade och smädade av sin samtid. De var pionjärer som enligt sina belackare målade slarvigt och nonchalant och enligt sina beundrare tänjde på måleriets gränser. Utställningen är en hyllning till tre banbrytare för det radikala måleriet som alla använde sig av färg för att uttrycka sitt engagemang i sociala och politiska frågor – och i de livsfrågor alla människor brukar brottas med under livets senare del, för det är en utställning med verk från andra hälften av deras karriär, från en period då yttre strider har vunnits och de inre börjar. Förhållandet till döden, ett avtagande sexliv, ålderdomens orkeslöshet, förlusten av vänner

och rivaler är bara några av de ämnen de tre konstnärerna berör i sitt sena måleri.

Detta är den första museiutställning i mannaminne som ägnas åt någon av dessa tre konstnärer i Sverige, och att sammanföra dem är en avsevärd prestation. Idén föddes för runt sex år sedan, ursprungligen för att fira femtioårsdagen av Moderna Museets grundande, men eftersom ett flertal separatutställningar med deras verk redan var inplanerade blev det snart uppenbart att utställningen skulle få hållas vid ett senare tillfälle. Det hölls en stor retrospektiv över Turner i USA 2008, retrospektiverna över Monet i Paris 2010 och på Fondation Gianadda 2011 visade sig också bli rejäla hinder på vägen och ett flertal hyllningar till Twombly måste också inväntas – 2008 på Tate Modern, 2009 på Art Institute i Chicago och 2011 på Dulwich Picture Gallery. Det är svårt nog att göra en utställning över en av dessa stora konst-

J.M.W. Turner, *Rough Sea*, ca 1840–45. Olja på duk.
© Tate, London 2011

Claude Monet, *Waterloo Bridge, London, effet rose*, 1904. Olja på duk. National Gallery of Art, Washington D.C. Mr och Mrs Paul Mellons samling, 1983.1.28/Image courtesy of National Gallery of Art, Washington.
Foto: Lyle Peterzell

Cy Twombly, *Untitled (Sunset)*, 1986. Olja och akryl på papper. Privat ägo.
© Cy Twombly/Courtesy Gagolian Gallery

närer. Tre var en ännu större utmaning, men med hjälp av musei-kolleger över hela världen och privata samlare och stiftelser har vi fått ihop ett fantastiskt urval med målningar som aldrig tidigare visats i Sverige.

Valet av verk har gjorts mycket medvetet utifrån utställningens sju teman: *Skönhet, kraft och rymd*, där fokus ligger på konstnärernas förhållande till det sublima, ett centralt tema i den engelska romantiska konsten som överlevde moderniströrelsen och som är karaktäristiskt för Twomblys målningar; *Atmosfär*,

som beaktar hur de tre konstnärerna målar land och hav genom ett filter av atmosfäriska förhållanden; *Intet så ljuvt som melankolin*, som fått namn efter en fras i Robert Burtons *The anatomy of Melancholy*, där förlust och åminnelse är centrala teman; *Årstiderna*, som begrundar tidens gång; *Eld och vatten*, där alla tre konstnärerna ger uttryck åt elementens kraft; *Livskraften*, som undersöker fruktbarhet och erotikens och sexualitetens roll i deras sena verk; slutligen *En flytande värld*, där konstnärerna reflekterar kring dödlighet och yttre skeenden som påverkar deras liv. Utmaningen var att hitta verk som talar till varandra, där man kunde föreställa sig hur de tre konstnärerna samtalar över århundraden, frågar ut och övertalar varandra, applåderar, kritiserar och utmanar varandra som om alla var närvarande i samma rum på samma gång.

Det finns förstås historiska band mellan de tre konstnärerna. 1871 tog Monet sin tillflykt till London för att komma undan Paris-kommunen efter nederlaget i fransk-tyska kriget, och tillsammans med sin vän och blivande impressionistkollega Camille Pissarro besökte han National Gallery och South Kensington Museum där Turners oljemålningar och akvareller visades. Återkommande besök under 1880- och 1890-talet samt under hans målarvistelser i London kring sekelskiftet, gav honom möjlighet att utveckla sitt intresse för Turner, inte minst genom att lägga beslag på den engelske konstnärens favoritmotiv, Themsen. Lite senare, 1908, kunde Monet återigen inte låta bli att utmana Turner på vad som i princip var helig mark, definitivt något en konstnär inte skulle försöka sig på att måla utan att tänka sig för en extra gång: Venedig. Även *Impression, Sunrise* (1873), målningen som gav namn åt rörelsen som hyllades världen över, impressionismen, var utan tvekan starkt influerad av Turner.

Det sägs ofta att Twombly är om inte influerad av Turner så i alla fall entusiastisk över hans verk, men denna utsaga har aldrig tidigare prövats. Den här utställningen gör just detta. Ett centralt tema i Twomblys verk, liksom i Turners, är solen och dess styrka som livgivande och dödlig kraft. Twomblys intresse för det sublima, hans uppmärksamhet på ljus och atmosfär, talar för ett djupt intresse för romantiken. Twombly kallade sig själv för en ”romantisk symbolist”. Liksom Turner var inte heller Twombly någon abstrakt konstnär. I stället hade det berättande innehållet central betydelse när han kommenterade den sociala och politiska tid han levde i. Båda konstnärerna ägnade sig åt myter. Turner var en av de sista konstnärerna som kunde illustrera scener ur den grekiska mytologin på ett trovärdigt sätt. Genom att bara antyda dessa myter sörjde Twombly förlusten av dem i spillrorna av den västerländska kulturen.

En kort tid innan Twombly dog avslöjade han att han hade ett handskrivet brev från Turner i sin ägo. Detta brev publiceras för första gången i katalogen som hör till utställningen. Han ägde även ett handskrivet brev från Monet till kritikern Gustave Geffroy. Att han ägde dessa dokument samt en verkförteckning över Monets målningar, vittnar om ett långvarigt intresse för dessa konstnärer.

Att sammanställa den här utställningen har varit en mödosam och fängslande resa. Det har gett mig en ny medvetenhet om storheten hos var och en av de tre konstnärerna, har blottlagt deras psykiska svagheter och styrkor, har fått mig att reflektera över såväl min egen dödlighet som deras. Framför allt har det gett mig ny insikt i vad konstnärer funderar över när de målar en tavla. Måleriet föds inte ur intet, utan ur en blandning av sociala, politiska och personliga omständigheter som vi, om vi har tur, kan få en skynt av medan vi beundrar slutresultatet av arbetet, som är rörande, upplyftande och fängslande. I en tid när det konceptuella haft en tendens att ta överhanden är det fint att bli påmind om några av konstens nyckelvärden. □

Jeremy Lewison är curator för utställningen *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri*. Han är frilansande curator och tidigare chef för samlingarna på Tate.

Turner: Mot det moderna

J.M.W. Turner ansågs som både genial och galen under sin samtid. Från att vara den engelska landsbygdens uttolkare i förfinade akvareller blev han en virtuos och storlagen målare som kommenterade det samtida England i historiska paralleller. Mot slutet blir han allt mer upptagen av sin egen dödlighet. Men istället för mörker blir målningarna allt ljusare. Likt supernovor som brinner just innan de dör.

När den unge John Ruskin 1843 publicerade den första volymen av *Modern Painters* framställde han J.M.W. Turner (1775–1851) som den största konstnären av sin tid. När Ruskin några år senare möter den åldrande Turner skriver han: ”Introducerades idag för den man som utan tvekan är den störste i vår tid, störst när det kommer till fantasiförmåga, till all slags målerisk kunskap, vår tids främste målare tillika poet, J.M.W. Turner. Alla hade beskrivit honom som simpel, bondsk och ointellektuell, vulgär. Det kan omöjligt stämma. Vad jag såg var en något excentrisk, skarpsinnig, saklig, engelsksinnad gentleman ...”

Ruskin var inte ensam om sina åsikter. Många ansåg honom galen, däribland Drottning Viktoria. Därtill var Turner ofta ansedd som hopplöst omodern, han var maniskt upptagen av sin egen dödlighet och hade sedan hans fader dött klätt sig sjavigt och tog till sig en rad udda vanor. Om han i början av sitt liv hyllades för sina akvareller som den engelska landsbygdens uttolkare var de senare verken ansedda som ett olyckligt misstag, en äldre mans ursäktade snedsteg. Det är först under senare tid som dessa ”snedsteg” blivit uppskattade som föregångare till impressionismen och det moderna abstrakta måleriet.

Turners första medium var akvarellen där han kunde nå snabba resultat och experimentera med färger, ljus och motiv. Hans akvareller av det brittiska landskapet var menade att möta en stor publik och genom hela sitt liv reste Turner på längre kam-

panjer i den engelska landsbygden och på kontinenten för att studera landskap och samla material till de många graveringsprojekt han arbetade med parallellt. I dödsboet som Turner lämnade efter sig fanns över 300 skissböcker med sammanlagt

10.000 skisser. Ofta tecknade han bara grunderna av ett landskap för att senare återvända och lägga till väder, ljus och figurer ur minnet, fantasin eller det stora referensbibliotek som skissböckerna kom att utgöra. Efter hand blev platsernas kulturella, sociala och historiska förutsättningar viktigare. Hans akvareller blev senare så omtyckta att en serie böcker publicerades under samlingstiteln *Turners Annual Tour* där läsarna kunde följa Turners många resor i text och bild.

Oljemåleriet var en mer tekniskt komplex och långsam process för Turner. Det var mer erkänt, men också kodat i ideologier och hierarkier till skillnad mot akvarellerna. När Turner som 26-åring antogs som ledamot vid Royal Academy ärvde han ordföranden Sir Joshua Reynolds syn på måleri, poesi och den ideala

skönheten. Han skulle senare vända den akademiska idealismen som Reynolds förespråkade ryggen genom att vägra visa människor som ideala arketyper. Istället framställde Turner sina figurer som obetydliga anti-hjältar med begränsade möjligheter att påverka de oändliga krafter som naturen satt i spel. Men Reynolds förespråkade också att eleverna skulle imitera de stora mästarnas stil och genom hela sitt liv målade Turner nära mästare

J.M.W. Turner, *Peace – Burial at Sea*, utst. 1842. Olja på duk.
© Tate, London 2011

J.M.W. Turner, *The Thames above Waterloo Bridge*, ca 1830–35. Olja på duk.
© Tate, London 2011

som Titian och Raphael, Claude Lorrain, Poussin, Rembrandt och Van Dyck.

Vid akademiens årliga utställning på Somerset House var fem dagar mellan installation och öppning avsatta för konstnärerna att lägga sista handen på sina verk. Turner valde att använda tiden till att inför publik färdigställa sina målningar. Det kom att bli en vana och en uppvisning i virtuositet. Ofta kom han till utställningen med ofärdiga målningar där enbart en abstrakt bakgrund arbetats upp i förväg. Den kanske mest omtalade händelsen var 1835 när Turner vid the British Institution målade *The Burning of the House of Lords and Commons, 16th October, 1834* under bara en dag. De som var närvarande har senare berättat hur Turner från tidig morgon arbetat nära inpå duken för att under sen eftermiddag samla ihop sina penslar och gå hem utan så mycket som att ta ett steg tillbaka för att se vad han gjort.

Runt 1830-talet sker en förändring i Turners konstnärskap. Många av hans tidigare mecenater och kritiker hade gått bort och ersatts av en ny generation självgjorda män som i industrialismens England tjänat stora pengar. Män med pengar, men utan aristokratisk bakgrund. De hade en relation till de industriella landskapen i Manchester, London och Leeds snarare än till stora ägor och engelska parker. Allteftersom Turner förlorade sin gamla publik tränger sig maskinåldern på i målningarna.

Turner attraherades därför i större utsträckning av den naturvetenskapliga forskarvärlden och vice versa. Han kom att ingå i ett intellektuellt sällskap av vetenskapsmän, poeter och författare och det nya sammanhanget fick stor betydelse för Turner och hans syn på den moderna världen. Han intresserade sig också för fotografiet som medium. Till skillnad från sina konstnärskollegor såg Turner i synnerhet det nya vetenskapligt orienterade fotografiet som en utmaning snarare än slutet på sin praktik och han ansträngde sig för att lära sig det mesta om det nya mediet.

Under den här tiden umgicks Turner med astronomen och matematikern Mary Somerville och han använde sig av hennes forskning i målningen *Ulysses deriding Polyphemus – Homer's Odyssey* (1829). Målningen hämtade sina färger från det italienska renässansmåleriet, färgtoner som var nya för Turner och som baserades på grundfärgerna gult, rött och blått. Men han använde också en violett ton för himlen, en färg som Mary Somerville tidigare visat ha förmågan att magnetisera en nål. Turner hade då under en lång tid kritiserats för de starka färgerna, de svårtolkade kompositionerna och hans brist på detaljer. Men nu började kritikerna istället tala om att hans verk i ord och beskrivningar associerade till det övernaturliga. Man talar om Turner som magiker och några går så långt som att

jämföra honom med violinvirtuosen Paganini.

Turners intresse för vetenskaperna var också ett intresse i det moderna, fria samhället. Han sympatiserade, liksom många ledamöter vid akademien, med samtida liberala krav på politisk och religiös frihet och kommenterade i sina målningar det samtida England i historiska paralleller till riken som Kartago, Rom och Venedig, där egennytta lett till förfall. I *The Thames above Waterloo Bridge* (c. 1830–35) ses den förorenade floden Themsen full av liv med skorstenar bolmandes på båda sidor om flodbanken – ett modernt landskap där kullar och dalar fått ge vika för framsteg och tekniska innovationer. I flera havslandskap dyker också nödraketer och ångbåtar upp i tydlig kontrast till de skepp Turner så mästertligt behärskade.

Tydligast är mötet mellan den gamla och den nya tiden i målningen *The Fighting Téméraire tugged to her Last Berth to be broken up*, (1838). Vid en resa lär Turner ha sett skeppet Téméraire som låg för ankar i väntan på att skrotas. Turner, som tidigare målat det stolta skeppet, gör nu en bild där en ångbåt trött bogserar

skeppet i hamn. Målningen hyllas som en bild av det moderna England. Fem år senare visar Turner *Rain, Steam, and Speed – the Great Western Railway* (1844). I målningen korsar det ångdrivna loket genom vind och väder över Brunels nya bro över floden Themsen. Längs med spåret springer en hare före och betraktaren upplever lokomotivet just i det ögonblick innan det rusar förbi.

Sent i livet blev Turner upptagen med tanken på sin egen dödlighet. Redan i samband med faderns begravning 1829 undertecknar han de första av många testamenten som alla syftade till att skapa ett eftermäle i form av ett galleri för hans målningar (idag Turner Gallery på Tate Britain i London samt det årliga Turner Prize). Under slutet av 1840-talet gömmer sig Turner i ett hus i Chelsea under alibit Mr. Booth eller Admiral Booth. Kanske var amiralstiteln ett försök att återuppfinna sig själv i en drömsk alternativ verklighet. Men samtidigt som han tog sig allt underligare vanor syntes inte någon dödsångest i målningarna. Istället blir målningarna till besvärjelser för att mota bort det mörka; allt ljusare, allt skirare och utan kontraster. De sista målningarna är dränkta i ljus. Energin som tidigare fyllt dukarna är nu koncentrerad till en närmast religiös essens. Likt supernovor som brinner just innan de dör.

Jo Widoff är assisterande intendent på Moderna Museet och även för utställningen *Turner, Monet, Twombly: Sent måleri*.

J.M.W. Turner, *Rockets and Blue Lights (close at Hand) to warn Steam-Boats of Shoal Water*, utst. 1840. Olja på duk. Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown /The Bridgeman Art Library.

Foto: Michael Agee

Monet: Rent måleri

Alla dessa paraplyer, suddgummin, linjaler, muggar, kassar, tröjor och anteckningsböcker med näckrosmotiv gör att man kan bli mätt på Monet. Men ensam framför hans målningar händer någonting annat. Monet brottades med tvivel på sig själv som han omvandlade till omtumlande upplevelser av rent måleri.

Det är försommar och jag befinner mig i Tuilerieträdgården i Paris. Det är mycket varmt trots att det är tidigt på förmiddagen. Den gyllene pyramiden som kröner obeliskens på Place de la Concorde blänker som en fyrbåk i det strålände solskenet. Ännu har ingen kö bildats vid entrén till Orangeriet, dit jag är på väg för att se Claude Monets *Les Grandes Décorations*.

Jag är i Paris med mina två små barn, maken och mina föräldrar under tre dagar. Det finns inte mycket utrymme att se utställningar, museer eller gallerier. Och under dessa omständigheter väljer jag att se Monets näckrosor. Jag kan inte bli fri från känslan av att det är en tvivelaktig prioritering. Monet har blivit för exploaterad för att vara *comme il faut* i konstvärlden.

En av postmodernismens främsta teoretiker, Jean Baudrillard, hävdar att det i den postmoderna tiden inte längre går att komma åt verkligheten. Allt är tecken som refererar till sig själva eller till andra tecken. Så är det för mig när det gäller Monet. Butikernas paraplyer, suddgummin, linjaler, muggar, kassar, tröjor och anteckningsböcker med näckrosmotiv ligger i vägen för min blick.

Claude Monet föddes i Paris 1840. Han visade tidigt konstnärliga anlag och fick lektioner både av lokala konstnärer i Le Havre vid kusten och vid Académie Suisse i Paris. 1862 sökte han sig till Charles Gleyres akademi i Paris, där han mötte bland andra målarna Auguste Renoir och Alfred Sisley. 1871 såg han J.M.W. Turners målningar på National Gallery i London. I likhet med Turner reste också Monet till Venedig och tog intryck av stadens speciella ljus och atmosfär.

1874 visade Monet sin målning *Impression: soleil levant* på en utställning i Paris. Verket gav upphov till begreppet impressionism. Impressionisterna målade gärna direkt inför motivet och försökte gestalta ögonblicket som det tedde sig på näthinnan.

De intresserade sig för olika optiska effekter av ljus, skugga och färg och målade med snabba, lätta penseldrag. Monet blev den ledande impressionisten och både hans måleri och person väckte stort intresse i Frankrike.

Under 1880- och 90-talen målade Monet ett flertal serier där han upprepade ett och samma motiv i olika ljusförhållanden, exempelvis katedralen i Rouen eller några höstackar på den franska landsbygden. Även i den långa sviten näckrosmålningar, som han i stort sett uteslutande ägnade sig åt i sitt sena måleri, är ljusets skiftningar och årstidernas växlingar i fokus.

Tidens flykt är ständigt närvarande i Monets bildvärld. 1882 kom Monet till Giverny, som ligger åtta mil väster om Paris, och han bodde där fram till sin död 1926. De tidiga näckrosmålning-

arna presenterar luftiga utsnitt av både dammen och himlen, medan de senare verken djupdykningar rätt ner i vattnet. I det sena måleriet är trädgårdens mörka sidor framträdande. Färgerna är djupare, växterna slingrar sig och tar stryppgrepp på varandra, vattnet ser dunkelt och hotfullt ut. Det har sagts att allt av vikt som händer i världen har sin motsvarighet i en trädgård. Där pågår en ständig kamp om utrymme, näring och ljus.

Åren efter 1908 var tunga för Claude Monet. Hans fru Alice dog 1911, och kort därefter avled även den äldsta av hans två söner. Under det första världskriget stupade många i bekantskapskret-

Claude Monet, *Nymphéas*, 1916–19. Olja på duk.
Fondation Beyeler, Riehen/Basel

Claude Monet, *Nymphéas*, efter 1916. Olja på duk.
© Musée Marmottan Monet, Paris/The Bridgeman Art Library

sen. Flera av hans brev vittnar om hur hjälplös han kände sig när det enda han kunde göra under kriget var att måla. Monets självförtroende vacklade. I jämförelse med den nya konsten som tog form i Frankrike och Tyskland, med fauvister som Henri Matisse och expressionister som Ernst Ludwig Kirchner, kände sig Monet som en del av det förgångna.

Dessutom hade han drabbats av starr och synen försämrades stadigt. 1922 kunde Monet endast urskilja blå och gula nyanser. Hans måleri förändrades efter 1908 från kompositioner uppbyggda av små, täta färgfläckar till mer upplösta motiv målade med breda penseldrag. Dukarna blev större och på vissa delar är färgen tjockt påmålad, på andra ställen syns nästan helt omålad duk.

Från 1914 och fram till sin död 1926 ägnade sig Monet åt näckrossviten *Les Grandes Décorations*. På ett relativt tidigt stadium beslutade han sig för att donera verket, som kom att bestå av åtta omfångsrika dukar, till den franska staten. De installerades 1928 i orangeriet i Tuilerieträdgården.

83 år senare gör jag mig alltså redo för att möta målningarna i verkligheten för första gången. Besökarna uppmanas att iaktta tystnad i de två ovala rum där hans näckrosor löper längs väggarna. Ljuset silar in genom takfönstren. Stämningen är vördnadsfull, nästan sakral. Det är både förföriskt och nästan lite irriterande pretentiöst.

Fyra stora dukar hänger i varje rum; morgon, solnedgång, moln och gröna reflexioner i det ena, pilträdens gestalter och speglingar i det andra. Jag bokstavligen omsluts av målningarna. När jag går nära tappar jag tillfälligt orienteringsförmågan, förlorar mig i vattnet, omgiven av dofterna, fukten och färgerna.

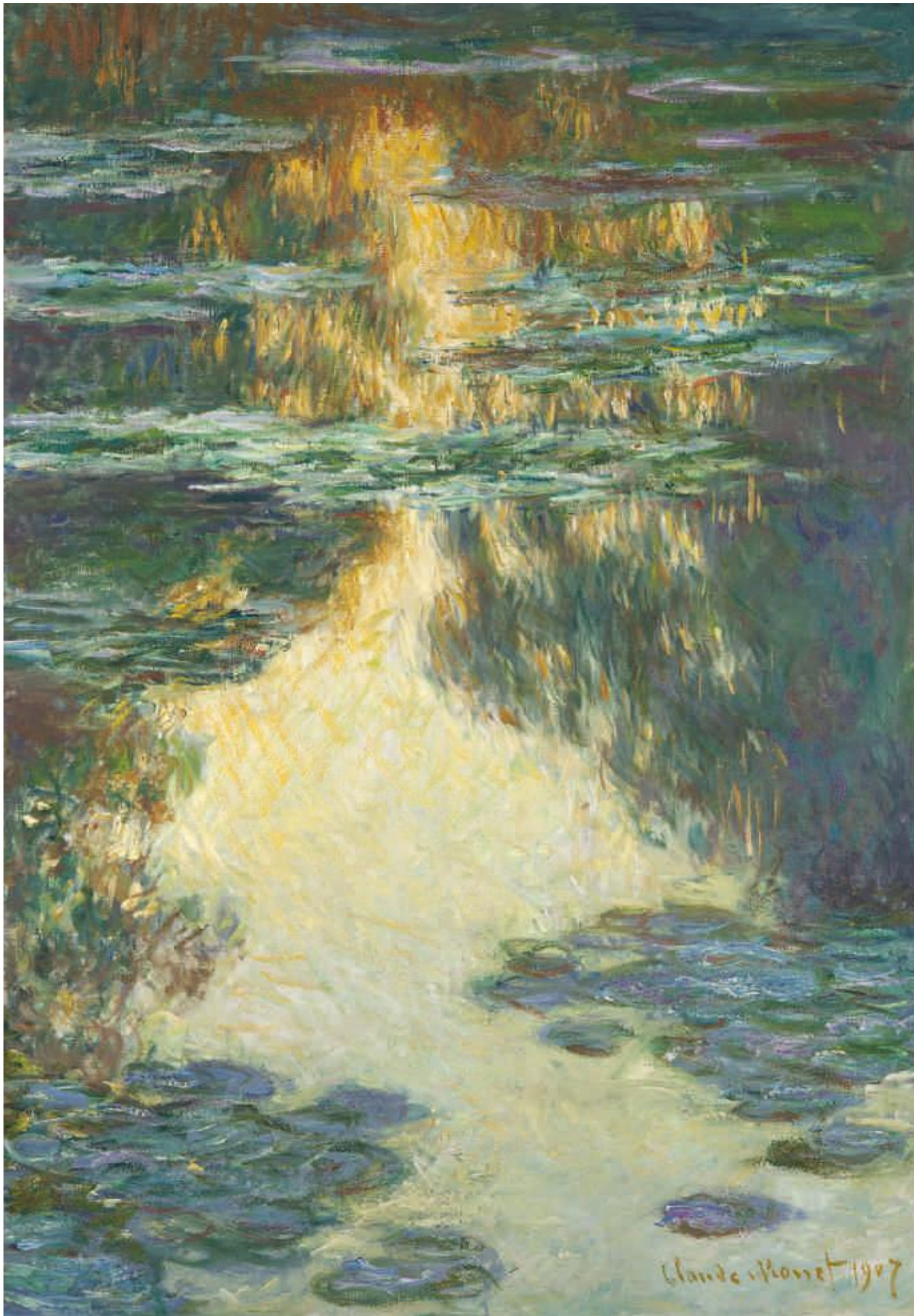
Tidigare har jag upplevt Monets näckrosor som vackra på gränsen till det banala. De rosa och lila nyanserna har känts för dekorativa, motståndslösa. Men när man vet mer, ser man också mer. Nu vet jag hur Monet brottades med tvivel på sig själv, jag känner till hans sorger och förluster, och då ser jag också melankolin i måleriet. Allt samlas här, i det mörka vattnet. Födelsen och förgängligheten, den flyende tiden, livets mysterium. Dammen utgör ett eget universum. Jag kommer att tänka på en strof ur Pär Lagerkvists dikt *Det är vackrast när det skymmer*:

Allt är ömhet, allt är smekt av händer.
Herren själv utplånar fjärran stränder.
Allt är nära, allt är långt ifrån.
Allt är givet
människan som lån.

Näckrosorna är skulpturala på nära håll, på vissa ställen är färgerna pålagda i så tjocka sjok att det ser ut som om den vore uppbyggd av gips. Det är nästan omöjligt att se att det överhuvudtaget rör sig om blommor. Det här är inte museibutikernas Monet. Detaljerna blir som abstrakta målningar och påminner om det som Jackson Pollock och Joan Mitchell skapade årtionden senare. Eller om Turners oavslutade dukar, där ljus och mörker kämpar om uppmärksamheten, eller Cy Twomblys målningar där ett lager av färg döljer underliggande lager. Det är en omtumlande upplevelse av rent måleri.

Tillbaka i solen i Tuilerieträdgården känns det som jag återövrat Claude Monet.

Ylva Hillström är intendent inom förmedling på Moderna Museet.

Claude Monet, *Nymphéas*, 1907. Olja på duk. Göteborgs konstmuseum.
Foto: Hossein Sehatlou

Twombly: Inte bara måleri...

Cy Twomblys målningar kan liknas vid visuella ekon. Han har utvecklat ett absolut gehör för den måleriska ytans vibrationer. Hans skulpturer saknar dock både känd ursprungsort och funktion. Men de har en integritet och närvaro som är häpnadsväckande.

Cy Twombly, *Thermopylae*, 1992. Patinerad brons.
© Cy Twombly/Courtesy Archives Fondazione Nicola Del Roscio

Den brittiska konstnären Tacita Dean skriver i en text om Cy Twombly att han samlar på poeters manuskript. Oroad över poesins allt lägre ställning i vårt allmänna medvetande försöker han [Twombly] föra samman och bevara betydelsefulla originaldokument. Kanske har han också ett behov av närhet till textens ursprungliga utseende? Deans upplysning väcker bilder hos mig av Twombly omgiven av buntar med handskrivna papper, men är egentligen inte alls överraskande. Hans målningar är fyllda med skrift – ofta citat just från dikter.

Som ett slags förstörade anteckningsblock visar målningarna upp mängder av hastigt nedklottrade rader, övermalade korrigeringar och skrivna tillägg. Ibland läsbara men oftare som en virvlande skrift där handens rörelse skapar meningar i målningen. Men det är inte de lösgjorda strofernas litterära innehåll som i första hand intresserar Twombly. Den snabba förflyttningen över ytan tycks viktigare, där puls och rytm utmärker de olika lagrens grafiska karaktär. Med fingrarnas spår synliga i färgen söker Twombly efterlikna barnets lustfyllda upptäckande av bokstävernas former. Som ett medvetandets taktila avtryck mot materialet. Läste jag inte någonstans att Twombly också brukar skriva i mörker?

Även ordens fonetiska uttal lägger betydelser till Twomblys intuitiva formspråk. Vi läser bildernas text, också när den inte bygger på ord, och hör samtidigt ljudet av den inom oss. Målningarnas utrop – som ”Wilder Shores of Love” eller ”He’s gone; up bubbles all his amorous breath!” – skapar dramatiskt associativa klanger som berättar om stämningarna i bildens övriga partier. De fungerar som visuella ekon som gör verkens atmosfäriska figuration än mer flytande. Twombly har utvecklat ett absolut gehör för den måleriska ytans vibrationer. Målningarna utgör i högre grad en plan rymd än ett rum – är mer ljus än färg. Även om koloriten har accentuerats påtagligt i hans sena verk.

Twomblys skulpturer ringar däremot in relativt avgränsade platser. Likt förbisedda objekt påminner de vagt om föremål man

Cy Twombly, *By the Ionian Sea*, 1988, Brons. Privat ägo.
© Cy Twombly/Courtesy Archives Fondazione Nicola Del Roscio

skulle kunna finna i en dammig monter på ett antikmuseum. Utan varken känd ursprungsort eller funktion, men med en integritet och närvaro som är häpnadsväckande.

Skulpturerna har sett likadana ut sedan 1950-talet och tillkommit i perioder. De består av ett slags varsamma arrangemang av några enstaka föremål – solfjädrar, träbitar, papplådor – över-sköljda med gips eller bemålade med rinnande tunn vit färg. Tillräckligt för att objekten ska utsöndra sin karaktäristiskt låg-intensiva energi. Deras täckande skikt utjämnar olikheter och förstärker skulpturernas materialitet. När Twombly ibland låter göra avgjutningar i brons permanentas föremålens redan slitna uppsyn, men gör samtidigt att deras tillstånd av förfall avstannar. Bronsen får istället skulpturerna att uppträda som om de befann sig utanför tiden.

Magnus Bons är frilansande konstskribent. Han har skrivit om Björn Lövén i *Ett kryss för tanken* (Moderna Museet 2009), om Jan Häfström i *The Book of the Dead* (Propexus 2009) och senast om Torsten Andersson i *Identitetsfrisen* (Bokförlaget Langenskiöld 2011).

Staffan Nihlén

...utan också rytmernas och rimmens vällust

1959 kommer den då 30-årige skulptören Staffan Nihlén till Rom. Han grips av euforisk yra av stadens kulturklimat. Han lär också känna Cy Twombly, som nyss bosatt sig där. Till en början blir Nihlén irriterad av Twomblys verk. Men efter hand uppstår både beundran och vänskap.

Jag ser och påverkas.
Jag påverkas liksom vattnet
Som rinner där marken lutar
Och min poesi uppstår
Lika naturligt som vinden
När det börjar blåsa...

– Fernando Pessoa

På 1960-talet intar Rom en central position för den nya konsten och filmen. Konstnärer från USA och Europa dras hit lockade av det nya som tycks spira. Flera moderna gallerier dyker upp i Rom, Milano, Neapel, tätt följda av förhoppningsfulla konst-samlare. Den nya italienska filmen når också en höjdpunkt i världen. Det känns som om Rom har övertagit Paris roll som konsthuvudstad i Europa.

När Italienska Kulturinstitutet C.M. Lerici invigs på Gärdet i Stockholm 1959 med pompa och ståt tilldelas jag dess första Romstipendium för att kunna arbeta där och skriva om den nya italienska konsten. Det var befriande att komma till Rom den tiden efter att ha upplevt den stela Ecole de Paris som varit dominerande efter kriget i Europa. I Rom fanns en optimism, en frihet och generositet som var lätt att smittas av. För att inte tala om allt

det klassiska att förnya sig i...

På gallerierna fick jag för första gången se verk av de Kooning, Fontana, Burri, Afro, Novelli... Slogs av den öppenhet med vilken jag togs emot av de konstnärer jag sökte upp. Kändes som att bli indragen i en euforisk yra. Här var allt möjligt! Det mesta jag lärt mig innan kändes inte giltigt längre.

Ofta fick jag höra en nyinflyttad amerikans namn, Cy Twombly, nämnas med respekt och beundran. Hos den sensible målaren Turcato såg jag för första gången två målningar av honom. De gjorde mig först osäker, kunde inte ta dem till mig. De kändes ostrukturerade och valhänta (en busvissling) och jag blev irriterad, något som ofta händer mig i konfrontationen med något nytt.

Men jag kunde inte släppa dem.

Cy Twombly till vänster om galleristen Lucio Amelio vid Campo dei Fiore i Rom i mitten av 1970-talet.
Foto: Staffan Nihlén

Cy Twombly, *Camino Real (II)*, 2010. Akryl på träpannå. Privat ägo, Courtesy Gagosian Gallery.
© Cy Twombly/Courtesy Gagosian Gallery. Foto: Robert McKeever

Cy Twombly, *Petals of Fire*, 1989. Akryl, tempera, oljefärg (lackstift), blyerts och färgpenna på papper. Privat ägo, Courtesy Thomas Ammann Fine Art AG, Zürich.
© Cy Twombly/Courtesy Heiner Bastian

Cy Twombly, *Wilder Shores of Love*, 1985. Oljebaserad väggfärg, oljefärg (lackstift), färgpenna och blyerts på träpannä. Privat ägo, Courtesy Thomas Ammann Fine Art AG, Zürich.
© Cy Twombly/Courtesy Heiner Bastian

Upplivede ett eko av de målningar jag sett på de slitna husfasaderna, i klottret, i texterna, i de svällande marknadsstånden på Campo di Fiore, i ljuset, i Roms speciella rosa ton. Blev osäker, kände plötsligt ett behov att konfrontera mig med Rafaels fresker, kanske för att få ett stöd.

Av en tillfällighet mötte jag där en gammal vän, Jim Leong, en fin målare från New York som hade en lägenhet just vid Campo di Fiore där han också hyrde ut rum som ateljeer åt kolleger. Han erbjöd mig att bo och arbeta där mot att jag såg till lägenheten när han åkte bort. Väl inne i det starka motljuset träder en gänglig siluett emot oss som presenteras som Cy. Han disponerade det största rummet i lägenheten och bjöd oss omedelbart titta in i ateljen.

Ett slående intryck! Väggarna var täckta av stora vita dukar, spikade direkt på väggen, fyllda av klotterliknande tecken och texter oregelbundet tecknade med blyerts, krita och fläckar av färg, fläckarna delvis övermålade, där själva övermålningen blev en del av teckningen. Jag fångas av den rumsliga intensiteten; formerna, klottret hade en baksida, förda som av en ström, rytmiska, mycket sensuella – kropp, hud, sex – lekfullt och exakt.

Det jag först irriterats av, dess vaghet, var i själva verket en annan ordning, en klassisk hållning. Kom att tänka på Vilhelm Ekelund: ”Varpå känner man det mekaniska och avsiktliga? – På otydligheten. De som tala högt om ordning och system, har aldrig erfarit något av levande ordnings av ädel tydlighets gudom.” En inspirerande frihet och rytmernas och rimmens vällust.

Cy Twombly utstrålade en tillbakadragen säkerhet. Visade gärna vad han höll på med, men sa inte mycket om sina målningar – vad skulle han säga? (”Each line now is the actual experience with its own innate history. It does not illustrate – it is the sensation of its own realization”). Vi talade om Rafaels fresker. Han hade gjort flera fria tolkningar av Rafaels målningar, med en stark sinnlig laddning. Rafael är inte den man i första hand förknippar med Twomblys genomskinliga sätt att måla!

Han yttrade sig praktiskt taget aldrig offentligt om konst, lät sig knappast intervjuas eller fotograferas i pressen. Levde i avskildhet. Höll sig inte framme, tyckte inte om att gå på stora tillställningar. Läste mycket poesi, mest klassisk som ofta var utgångspunkten i hans måleri. Reste jämt.

I Rom bodde Cy med sin italienska fru och sonen Alessandro i en stor lägenhet på via Monserato i Campo di Fiore närhet. Han hade bosatt sig i staden 1957. För att inte känna sig isolerad hyrde han ett rum hos Jim Leong där han kunde träffa andra konstnärer. Där arbetade vi flitigt på förmiddagen, inspirerade av stämningen, var och en i sin atelje, för att sedan ofta träffas till lunch på kvarterets familjetrattoria som blev en mötesplats för många konstnärer. Efter siestan vid fem-snåret återvände Twombly till sin atelje, där han ofta målade till sen kväll. Han tyckte om att måla i svagt ljus och elljus. I sin ungdom var han omtalad för att ha gjort målningar i mörker.

La Tartaruga var det mest aktiva galleriet i Rom den tiden och det drevs av Plinio di Martiis, sväger till Twombly. Han visade ny amerikansk och italiensk konst. Twombly ställde ut där varje år, en gång med bara en målning. Han uttryckte en önskan att komma till Stockholm, där han aldrig varit. Förgäves försökte jag förmedla en utställning på något galleri i Stockholm, men 1960 var tiden inte mogen. Året därpå kunde Galleri Buren tänka sig ha en utställning, men då var det redan för sent.

Jag arbetade med marmor i Pietrasanta och någon gång om året besökte jag Twombly på via Monserato, där han senare också hade sin atelje. Jag blev frapperad över hans förmåga till förnyelse varje gång jag kom och den levande aptit på äldre konst han visade. Ibland var det böcker om grekisk, romersk och asiatisk konst som låg framme, en annan gång var det Klee-böcker, en målare som länge haft betydelse för hans måleri liksom de Kooning som han hade stor beundran för. Nästa gång var det Giacomettis tidiga abstrakta skulpturer som han hade ”upptäckt” och som resulterat i en samling enastående känsliga skulpturer. Twombly var en betydande skulptör och gjorde bland de märkligaste skulpturerna i vår tid. De var inte tänkta, de blommade upp som en självklarhet.

Jag minns när han en dag kom emot mig i hallen och hälsade med: ”Nu ser allting ut som Turner!” Jag blev förbluffad över musten och koloriten han var mäktig till. Vilken kontrast och spännvid till de tidigare spröda och eteriska skulpturerna eller till målningar som ibland bara var som en andning. □

Staffan Nihlén (f. 1929) är konstnär verksam i Sverige och Italien.

Tisdagsklubben, vernissager och program i Stock- holm och Malmö höst/vinter 2011

Tisdagsklubben börjar alltid kl 18.30.

Förhandsanmälan behöver inte göras. Undantag för 4 oktober, se nedan. Tisdagsklubben är enbart öppen för medlemmar och medlemskortet måste visas upp. Tisdagsklubbens program äger rum i Stockholm.

Intendent Ulf Eriksson är programansvarig för Tisdagsklubben. Har du idéer och tips om programmet? Kontakta Ulf, u.eriksson@modernamuseet.se.

Moderna Museet Stockholm

September

Tisdagsklubb 13 september kl 18.30

> *Bonniers Konsthall – Spiralen och Kvadraten*
Övningar i översättbarhet. Vad händer i översättningen mellan kulturer, mellan språk, mellan betraktare och konstverk? I höstens stora gruppställning på Bonniers konsthall visas verk som på olika sätt är övningar i översättbarhet. Utgångspunkten är en den brasilianska kultromanen *Avalovara*, men denna utställning om kulturernas möten förgrenar sig över världen, och letar sig ända in i den svenska konsthistorien. Plats: Bonniers konsthall
www.bonnierskonsthall.se

Tisdagsklubb 20 september kl 18.30

> *Magnus Jensner om Sigurdur Gudmundsson på Moderna Museet Malmö*
Den isländska konstnären Sigurdur Gudmundsson har under sin karriär uttryckt sig genom de flesta konstnärliga medier – fotografi, text, skulptur, måleri, performance. I utställningen på Moderna Museet Malmö ligger fokus på hans tidiga fotografiska verk, kallade ”Situasjoner”, från 1970- och 1980-tal. Utställningen är curerad av Magnus Jensner och Andreas Nilsson. Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubb 27 september kl 18.30

> *Ulf Eriksson om Alla är en fotograf – dina bilder i dialog med samlingen*
Tillsammans med Carl Johan De Geer uppmanar Moderna Museet sin publik att fotografera vardagen och skicka bilderna digitalt till Moderna Museet där de framkallas och hängs upp. Inbjudan sker med utgångspunkt från Carl Johan De Geers verk CJ:s fotoautomat som fångade det sena 1960-talets konstpublik. Alla är en fotograf! Ladda upp dina bilder här! Det här är den första i en serie av dialoger som museet kommer att initiera mellan verk ur Moderna Museets samling och publiken under 2011. Tisdagsklubbens egen Ulf Eriksson ligger bakom projektet. Plats: Auditoriet, plan 2

30 september kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om *Det sublima* av Aris Fiorettes. I samarbete med Södertörns högskola.

Plats: Biografen, plan 2

Oktober

Tisdagsklubb 4 oktober kl 17.30 och kl 18.30

OBS – TVÅ GRUPPER, Föranmälan med önskad tid till mmv@modernamuseet.se
> *Magasin 3 – Andrea Zittel och verk ur samlingen*
Vi ser höstens utställningar på Magasin 3. Chefsintendent Richard Julin visar utställningen Andrea Zittel ”Lay of My Land” och Konsthallschef David Neuman visar utställningen Museum Magasin 3 – presentationer från samlingen med Cosima von Bonin, Per Kirkeby och Tal R. Passa också på att se Marijke van Warmerdams filmer. Plats: Magasin 3, Frihamnen
www.magasin3.com

Onsdag 5 oktober kl 19–21

> *Vernissage Turner, Monet, Twombly*
Läs hela inbjudan till Vännernas timme och Vännernas exklusiva vernissage på sista sidan i denna Bulletin.

Tisdagsklubb 11 oktober kl 18.30

> *Jo Widoff om Turner, Monet, Twombly*
Höstens stora utställning med J.M.W. Turner, Claude Monet och Cy Twombly ger oss måleri av tre av de största målarna från de senaste 150 åren. I en banbrytande utställning med fokus på deras sena verk undersöks inte enbart de konsthistoriska kopplingarna mellan dem utan också gemensamma drag och motiv i deras uttryck. Utställningen är curerad av Jeremy Lewison, och assisterande intendent Jo Widoff. Den senare berättar för oss om konstnärerna och utställningen. Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubb 18 oktober kl 18.30

> *Susanna Slöör och Daniel Birnbaum om de ou par MARCEL DUCHAMP par ULF LINDE på Konstakademien*
I september 2011 öppnar utställningen *de ou par MARCEL DUCHAMP par ULF LINDE* i Konstakademiens lokaler på Fredsgatan 12. Marcel Duchamp är inte bara en av 1900-talets viktigaste konstnärer utan även av speciell betydelse för Moderna Museet som har en av de största samlingarna av hans verk. Denna samling uppstod genom ett nära samarbete mellan konstnären och Ulf Linde. Flera viktiga verk från Moderna Museets samling kommer att visas, tex modellen av Tatlins torn. Konstakademiens ständige sekreterare Susanna Slöör samtalar med Daniel Birnbaum om utställningen, Duchamp och Ulf Linde. Plats: Konstakademien, Fredsgatan 12
www.konstakademien.se

22 oktober kl 14

> Filmserie om fotografer i samband med samlingspresentationen *En annan historia. Going where I've never been. Photographs by Diane Arbus*, 29 minuter, 1972. En film av John Musilli. Introduktion av Lena Essling. Plats: Biografen, plan 2. Fri entré

Tisdagsklubb 25 oktober kl 18.30

> *CFF – Centrum för fotografi*
Centrum för fotografi är en medlems- och intresseförening med ett tvåfaldigt uppdrag, dels att verka allmänbildande och kunskapsförmedlande med avseende på fotografisk bild, dels att på olika sätt stödja och gynna yrkesverksamma

fotografer. Detta genom att söka nya vägar till arbetstillfällen, nya arbetsformer och relevanta sammanhang för fotografen. CFF visar nu utställningen *She's in the Picture*, en utställning som kretsar kring bilden av flickan eller kvinnan. Medverkande konstnärer: Julia Peirone, Année Olofsson, Elin Elfström, Maria Nordin, Anna Linderstam, Jenny Källman, Katarina Elvén, Anna Strand och Cecilia Bonilla. Curatorer: Gunilla Muhr och Julia Peirone. Plats: CFF, Tjärhovsgatan 44
www.centrumforfotografi.com

November

Tisdagsklubb 1 november kl 18.30

> *Cecilia Widenheim om Scenbyte på Moderna Museet Malmö*

I höst presenteras drygt ett hundratal verk från perioden 1900–1950 ur samlingen. Utställningen är den största sammanhängande samlingspresentationen på Moderna Museet Malmö hittills och tar nästan hela museet i anspråk. Två självklara höjdpunkter är *Apollon* av Henri Matisse och *Den döende dandyn* av Nils Dardel. Presentationen är fylld av fantastiska verk av tongivande konstnärer som Constantin Brancusi, Alexander Calder, Siri Derkert, Isaac Grünewald, Sigrid Hjertén, Paul Klee, Henri Matisse, Pablo Picasso och många fler. Plats: Auditoriet, plan 2

3 november kl 18

> *Öppet kritiskt forum*

Marlene Dumas i samtal med Sune Nordgren. Plats: Auditoriet, plan 2

4 november kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om Estetiskt omdöme av Sven-Olov Wallenstein. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Biografen, plan 2

5 november kl 14

> Filmserie om fotografer i samband med samlingspresentationen *En annan historia*. Hiroshi Sugimoto: *Vision In my Mind*, 45 minuter, 2007. En film av Maria Anna Tappeiner. Introduktion av Catrin Lundqvist. Plats: Biografen, plan 2. Fri entré

Prisutdelning! Tisdagsklubb 8 november kl 18.30

> *Prisutdelning Moderna Museets Vänners Skulpturpris 2011*

Med en prissumma på 300.000 kronor är Moderna Museets Vänners Skulpturpris – K.A. Linds hederspris ett av de största svenska konstnärspriserna. Sedan 1950 har det tilldelats en aktiv svensk konstnär, utvald bland ett antal mycket kvalificerade kandidater som nominerats av medlemmarna i Moderna Museets Vänner. Juryen består av ordföranden Lena Josefsson, överintendenten Daniel Birnbaum, konstnären Annika von Hausswolff, konsthallschefen David Neuman samt konstkritikern Anders Olofsson. Plats: Foajén, Moderna Museet

8 november kl 18

> *Föreläsningsserie: Turner, Monet, Twombly*
Plats: Auditoriet, plan 2

11 november kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om Poetik av Åsa Arketeg. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Biografen, plan 2

12 november kl 18

> *Öppet kritiskt forum*

Samtal mellan Molly Nesbitt och Sarat Maharaj om utställningen *de ou par Marcel Duchamp par Ulf Linde* följt performance om Gertrud Stein av Liv Strand. Plats: Auditoriet, plan 2

15 november kl 18

> *Föreläsningsserie: Turner, Monet, Twombly*

Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubb 15 november kl 18.30

> *Stella d'Ailly om Nya kontoret*

Nära Stureplan på en av Birger Jarlsgatans exklusivare adresser gömmer sig över 2000 bohemiska kvadratmeter som hyrs ut till över 70 konstnärer, formgivare, modeskapare, koreografer och författare. Nya kontoret grundades 2006 på ett rivningskontrakt, det kommer inte vara för evigt men kanske kommer en del av verken och gemenskaperna leva vidare. Kom och se det medan det finns. Initiativtagaren till Nya kontoret, tillika ledare av Mossutställningar, Stella d'Ailly tar emot oss och introducerar några av konstnärerna i huset. Plats: Nya kontoret, Birger Jarlsgatan 18A, 4 tr www.mossutställningar.com

18 november kl 13–16.30

> *Öppet kritiskt forum*

Symposium om Late Style

Plats: Auditoriet, plan 2

19 november kl 14

> Filmserie om fotografer i samband med samlingspresentationen *En annan historia. Christer Strömholm: Blunda och se*, 47 minuter, 1991–1993. En film av Joakim Strömholm och Magnus Egler. Introduktion av Joakim Strömholm. Plats: Biografen, plan 2. Fri entré

22 november kl 18

> *Föreläsningsserie: Turner, Monet, Twombly*

Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubb 22 november kl 18.30

> *Fotokonservator Håkan Petersson om fotografiska material och tekniker*

Under hösten kommer Moderna Museet att visa fotografi från 1940-talet fram till idag. Fotografiets historia rymmer en mängd olika tekniker och material. Moderna museets fotokonservator Håkan Petersson vandrar med oss genom samlingen och berättar mer om fotografiets utveckling med början i 1940-talet. Plats: I samlingen, plan 4

25 november kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om Perception av Jakob Staberg. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Biografen, plan 2

Tisdagsklubb 29 november kl 18.30

> *Anna Tellgren om En annan historia: Skrivet i ljus*

Hösten 2011 och året ut kommer hela samlingspresentationen att bestå av fotografi och fotobaserad konst för nu presenteras den sista delen i samlingspresentationen *En annan historia: Skrivet i ljus*. Här lyfter vi fram fotografiets pionjärer från 1840 fram till 1900-talets första tre decennier. Fotointendent Anna Tellgren visar oss utställningen på plats i samlingen. Plats: I samlingen, plan 4

December

2 december kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om Masskultur av Stefan Jonsson. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Biografen, plan 2

3 & 4 december kl 11

> *Öppet kritiskt forum*

Symposiet Media and its messages i samband med samlingsomhänget *En annan historia* och hundraårsjubileet av Marshall McLuhans födelse. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Auditoriet, plan 2

Tisdagsklubb 6 december kl 18.30

> *Thomas Ekström om Ynglingagatan 1*

Ynglingagatan 1 var en alternativ konstscen i mikroformat som under 1990-talet blev en av Sveriges viktigaste mötesplatser för samtidskonst. Här introduceras publiken för internationella konstnärer som Lily van der Stokker, Sue Williams, Raymond Pettibon, Takashi Murakami, Philippe Parreno, Chris Burden, Dominique Gonzalez-Foerster och Pierre Huyghe. Samtidigt fungerade galleriet som plattform för svenska konstnärer vilka befann sig tidigt i sina karriärer. Vi möter Thomas Ekström en av personerna bakom *Ynglingagatan 1* tillika curator för utställningen. Plats: Auditoriet, plan 2

9 december kl 15

> *Öppet kritiskt forum*

Föreläsning om Njutning av Cecilia Sjöholm. I samarbete med Södertörns högskola. Plats: Biografen, plan 2

Tisdagsklubb 13 december kl 18.30

> *Daniel Birnbaum om Årets donationer*

Under året har Moderna Museet fått en rad stora donationer. Inte minst har den stora satsningen på fotografi genom samlingspresentationen *En annan historia* lett till att många fotografiska verk tillkommit samlingen. Fram mot årets slut summerar vi nu årets fantastiska donationer och ser dem i sammanhanget av Moderna Museets samling. Plats: Auditoriet, plan 2

Moderna Museet Malmö

Som vanligt är ni även hjärtligt välkomna till Moderna Museet Malmös ordinarie program fritt eller rabatterat mot uppvisande av medlemskort. Har du idéer och tips om programmet är förslag välkomna till Moderna Museets Vänners malmörepresentant Nils Svensk, n.svensk@modernamuseet.se

September

Onsdag 14 september kl 19

> *Venedigbiennalen 2011*

Moderna Museet svarar för den svenska representationen på Venedigbiennalen som i år uppstår hela den nordiska paviljongen med verk av Fia Backström och Andreas Eriksson. Ansvarig intendent Magnus af Petersens berättar om årets biennial och det svenska bidraget.

Lördag 24 september kl 18–00

> *Malmö Gallerinatt med vernissage för Sigurdur Gudmundsson*

Kl 19 invigs utställningen med fokus på tidiga fotografiska verk, kallade "Situationer", från

1970- och 1980-tal. Under kvällen är alla besökare välkomna till verkstan där vi bygger en monumental mobil, kl 23 hissas mobilen högtidligt upp i det 11 meter höga taket.

Oktober

Fredag 14 oktober kl 18

> *Vernissage Scenbyte, verk ur Moderna Museets samling av Dardel, Matisse, Abdul-Hadi, Hjertén och Léger m fl*

För Moderna Museets Vänner öppnar utställningen en timme tidigare, kl 18. Vi bjuder på fördrink och Intendent Cecilia Widenheim presenterar Moderna Museet Malmös hittills största samlingsutställning.

Lördag 15 oktober kl 15

> *Specialvisning av Scenbyte med intendent Cecilia Widenheim*

Söndag 30 oktober kl 15

> Programpunkt i anslutning till *Scenbyte*

November

Onsdag 16 november kl 18

> *Vernissage presentation och prisutdelning Fredrik Roos Stipendium*

För Moderna Museets Vänner öppnar utställningen en timme tidigare, kl 18. Vi bjuder på fördrink, stiftelsens ordförande Axel Roos och museichef Magnus Jensner berättar om stipendiet. Fredrik Roos Stipendium som blir ett av Sveriges största konststipendier delas ut för första gången.

Onsdag 30 november kl 19*

> *Fotosamlingen*

Moderna Museet satsar under 2011–12 stort på fotografi med flera utställningar i Malmö och Stockholm. Ansvarig intendent Anna Tellgren berättar om Moderna Museets fotosamling som är särskilt aktuell idag.

December

Söndag 4 december kl 15

> *Programpunkt i anslutning till Scenbyte*

*Moderna Museets Vänner öppnar delar av sitt program för allmänheten, ta tillfället i akt att ta med era vänner, obs fri entré endast för medlemmar. Dessutom särskilda erbjudanden i Butik och Café.

Med reservation för ändringar.

Se även www.modernamuseet.se

Få ut mer av ditt besök på Moderna Museet genom att boka en visning, till specialpris!

Bokningen Stockholm:
publik@modernamuseet.se
Bokningen Malmö:
bokning.malmo@modernamuseet.se
Tel: 08-5195 5264 (tisdag–fredag 10–12)

www.modernamuseet.se

Följ oss på Facebook och Twitter!

Moderna Museets Vänners Skulpturpris 2011...

Sedan 1950 har Moderna Museets Vänners Skulpturpris – K.A. Linds hederspris tilldelats en aktiv svensk konstnär som nominerats av medlemmarna i Moderna Museets Vänner. Med en prissumma på 300.000 kronor är det ett av de största svenska konstnärspriserna.

Skulpturpriset följer med sin tid. Sedan decennier har den klassiska uppdelningen mellan traditionella konstnärliga tekniker luckrats upp. Många konstnärer rör sig otvunget mellan olika medier. Juryns arbete har därför under årens lopp inneburit att bedöma en rad genreöverskridande konstnärskap med betoning på skulpturala element.

Årets jury har utsett Sofia Hultén som pristagare av Moderna Museets Vänners Skulpturpris 2011. Motiveringen lyder: ”Sofia Hultén får Moderna Museets Vänners skulpturpris 2011 för sitt innovativa arbete i skulpturens utvidgade fält. Hultén verkar i en konceptuell tradition men tar omsorgsfullt tillvara rummets och de enskilda objektens skulpturala möjligheter. I sitt konstnärskap visar hon prov på genuin fingertoppskänsla för både det fysiska materialet och för den mänskliga existensens undanskymda sidor”.

I samband med priset publicerar Moderna Museets Vänner en bok i vilken John Peter Nilsson introducerar Sofia Hulténs konstnärskap. Prisutdelningen sker på Moderna Museet den 8 november kl 18.30 då ett urval av hennes verk även presenteras. □

Anna Hegnell

Anna Hegnell är verksamhetsansvarig för Moderna Museets Vänner.

Årets jury har bestått av från vänster till höger: ordföranden Lena Josefsson, överintendenten Daniel Birnbaum, konstkritikern Anders Olofsson, konstnären Carin Ellberg, samt konsthallschefen David Neuman.

Foto: Prallan Allsten/Moderna Museet

Tidigare pristagare

1950	Elis Eriksson
1955	Arne Jones
1960	P O Ultvedt
1965	K G Bejemark
1970	Gun Maria Pettersson
1975	Lars Englund
1980	Rune Rydelius
1984	Sivert Lindblom
1989	Torsten Renqvist
1991	Einar Höste
1993	Ulf Roloff
1995	Lars Kleen
1997	Eva Löfdahl
1999	Dan Wolgers
2001	Ebba Matz
2003	Lars Nilsson
2005	Carin Ellberg
2007	Truls Melin
2009	Ann-Sofi Sidén

2001 gjorde Sofia Hultén (f. 1972) en video där hon slog sönder och reparerade en gitarr sammanlagt sju gånger med titeln *Fuck It Up and Start Again (One guitar smashed and mended 7 times)*. I andra verk har hon renoverat hittade och trasiga objekt. Naturligtvis är det nästintill omöjligt att återställa objekten till ursprungsskicken. I omtagningen eller repetitionen förändras någonting. Vad som faktiskt läggs till eller tas ifrån är dock oklart. I ytterligare andra performances imiterar hon vardagliga sysslor eller videofilmar metodiska undersökningar av vanliga ting i hennes omgivning. Repetitionerna framstår som meningslösa och triviala. Varför nästan

Sofia Hultén, *In Between the Possibilities*, 2010. Stege och trä, metall och färg.

Foto: Moderna Museet

...till Sofia Hultén!

osynligt lägga till ett trappsteg i den funna golvstegen *In Between the Possibilities* som var utställd på *Modernautställningen 2010?* Varför inte, skulle svaret kanske kunna vara. Jag påminns om Samuel Beckett som i sina pjäser ständigt återkom till frågor om det meningslösa i människans handlingar och våra fruktlösa försök att kommunicera med varandra. Precis som Beckett använder Sofia Hultén en absurd humor som avvärjar tragiken i en sådan insikt. Lev och låta oss leva istället, förefaller hon uppmana. □

John Peter Nilsson

John Peter Nilsson är redaktör för *Bulletinen* och intendent på Moderna Museet.

Brunch

Njut höstens buffé med franska smaker som vi avrundar med chokladmousse, petit choux, pain au chocolate och macarons.

**Lördagar & Söndagar
11.30 + 14.00**

Ord pris 265.-
MMV 10% för hela sällskapet

MODERNA MUSEET
Restaurangen Moderna Museet
08 519 562 91 www.momumat.se
info@momumat.se

STURE™ BRÖD & SOPPKAFÉ

Njut av ekologiska soppor goda mackor och läckra bakverk från vårt Organic Bakery. Köp med dig nybakat bröd tisdag-lördag.

Öppet tisdag-söndag 11-18.

Som medlem i Moderna Museets Vänner får du 10% rabatt.

Vill du veta mer om oss och vårt sortiment?
www.vendelrestauranger.se

MUMSA MED MONET!

Denna lyxiga chokladkaka, i samarbete med Chokladfabriken, är ett exempel på alla Turner, Monet, Twombly produkter som du kan hitta i butiken.

MODERNA MUSEET

ANDREA ZITTEL
9 SEP - 11 DEC 2011
CURATOR: RICHARD JULIN

**MUSEUM MAGASIN 3
PRESENTATIONER FRÅN SAMLINGEN
COSIMA VON BONIN, PER KIRKEBY SAMT TAL R**
24 SEP 2011 - 10 JUN 2012
CURATOR: DAVID NEUMAN

MARIJKE VAN WARMERDAM
24 SEP - 11 DEC 2011
CURATOR: TESSA PRAUN

MAGASIN 3

HARD TO FIND. EASY TO LOVE.

TORSDAG 11-19, FREDAG-SÖNDAG 11-17 / INTRÅDE: 40/30 KR
08-545 680 40 / WWW.MAGASIN3.COM / ART@MAGASIN3.COM

ANDREA ZITTEL, A-Z WET, 2005

UNDER STOR PRESS

Mästargrafik från Ateljé Larsen Helsingborg

11 november-13 maj 2012

DUNKERS
Kungsgatan 11 Helsingborg
dunkerskulturhus.se

Än hinner du komma förbi...!

t o m 30 okt

ono dahlgren gyllenhammar trozig & söderberg

expeditionen för arkitektur och grafisk form

**WANÅS
KONST**

wanaskonst.se

Vännernas vänner

- > Arkitekturmuseet
30 nov-8 jan 2012 *Pepparkakshus*
www.arkitekturmuseet.se
- > Astrup Fearnley Museet for Moderne Kunst
3 nov-31 dec *VideoSpace*
www.afmuseet.no
- > Bonniers Konsthall
24 aug-8 jan 2012 *Spiralen och kvadraten*
www.bonnierskonsthall.se
- > Dunkers Kulturhus
9 sept-27 nov *Efterklang*
3 jun-15 jan 2012 *Passion*
www.dunkerskulturhus.se
- > Magasin 3
9 sept-11 dec *Andrea Zittel, Lay of My Land*
24 sept-10 jun 2012 *Presentationer från*
- samlingen COSIMA VON BONIN, PER KIRKEBY samt TAL R*
24 sept-11 dec *Marijke van Warmerdam*
www.magasin3.com
- > Nationalmuseum
14 apr-15 jan 2012 *Hos gudar och gudinnor*
29 sept-22 jan 2012 *Peredvizjniki - banbrytare i ryskt måleri*
www.nationalmuseum.se
- > Wanås
15 maj-30 okt är 2011 års utställningar.
Parken är öppen alla dagar året runt.
www.wanas.se
- > Gripsholms Slottssamling
www.royalcourt.se
- > Thielska galleriet
1 okt-11 dec *Ur Ulf Lindes samling*
Med reservation för ändringar.

24 AUG - 8 JAN

THE SPIRAL AND THE SQUARE

Bonnierskonsthall5år

Ons-fre 12-19
Lör-sön 11-17

Torsgatan 19, Stockholm
www.bonnierskonsthall.se

Vänner vimlar på ...

... vernissage *Siri Derkert*. Den 26 maj förhandsvisades utställningen *Siri Derkert* och många Vänner tog chansen att vara med på denna exklusiva öppning. Extra roligt var det för oss eftersom Moderna Museets Vänner är med och stöder utställningen. Tack alla Vänner!

1. Anders Ekholm och Lars Lundgren 2. Elisabeth Stenvqvist och Lisbeth Zittra 3. Britt-Marie Bodén, Malin Bergman och Barbro Asp 4. Valentina Mazzaglia, Jessica Dahllöf och Simon Rundberg 5. Veronica Vera Spalensky och Sören Wismar 6. Överintendent Daniel Birnbaum hälsar välkommen 7. Ulla och Andreas Jaenecke från Malmö 8. Carina Boëthius 9. Johan Scheele och Josefine Öberg 10. Eva Hannerz och Björn Sahlén 11. Gudrun och Lars Skoglund 12. Utställningscurator Annika Öhrner presenterar utställningen tillsammans med utställningens arkitekt Elisabeth Topsøe och assisterande intendent Matilda Olof-Ors 13. Ulla Samuelsson och Annika Nordegren 14. Marita Westberg och Ottmar 15. Jörgen Hammarberg, Kerro Holmberg och Staffan Nihlén 16. Bertil H Schulze, Marina Schiptjenko, Gudrun Bek och Håkan Norelius.

Foto: Åsa Lundén/Moderna Museet. Assistent: Nils Svensk

... Wanås. 2011 års utställningar på Wanås öppnade den 15 maj och Moderna Museets Vänner var där. Den nya ledarduon Mattias Givell och Elisabeth Millqvist öppnade säsongens utställningar och vi Vänner deltog i konstnären Jacob Dahlgrens svart-vit randiga performance *Our body might not accept central viewpoints*. Vi började med en visning i parken av Wanås konstpedagog Elin Magnusson.

1. Hela gruppen Vänner tillsammans med Wanås konstpedagog Elin Magnusson 2. Konstnären Yoko Ono tillsammans med Wanås Verksamhetschef och konstnärliga ledare Elisabeth Millqvist 3. Anna Hegnell i Jacob Dahlgrens verk *Primary Structure*, 2011 4. Lennart Cederstam 5. Nils Svensk tillsammans med Gaudy Delgado Falcón 6. Melissa Martin, *Dining Room*, 2006 7. Jacob Dahlgren signerar 8. Får jag fråga en sak; – Hur kan det här vara konst? Säger en ung förbipasserande man. – Konst kan hänga på en vägg på ett museum men det kan lika gärna vara Moderna Museets Vänner som sitter på en bänk i en park, svarar Jacob Dahlgren.

Foto: Stefan Hegnell

Vändonationer i samlingen

Eva Klasson, född 1947 i Borås, var elev till Christer Strömholm som gav henne rådet att åka till Paris och jobba som frilansfotograf. Där tillbringade hon en stor del av sin tid på hotellrummet och fotograferade närgånget sin egen kropp.

Klasson debuterade 1969 med *Le troisième angle* [Den tredje vinkeln], en serie sällsamma självporträtt som visades på Centre Georges Pompidou i Paris. Samtidigt intima och fränstötande förvandlar de nästintill abstrakta närbilderna kroppen till ett böljande landskap. Utställningar i New York och Rom följde

men bara några år senare lämnade hon fotograferandet och flyttade till USA.

Under 2000-talet har Eva Klasson "återupptäckts" och hennes bilder har ställts ut i bl a Ystad, Borås och Stockholm. I samband med utställningen *Åter till verkligheten* på Moderna Museet 2009 donerade MMV ett antal bilder ut serien *Ombilic* från 1977. Bilderna kan nu beskådas i det speciella Eva Klasson-rummet på Moderna Museet i Stockholm. □

Bertil H. Schulze

Bertil H. Schulze är medlem i Moderna Museets Vänners styrelse

Eva Klasson, Titel saknas, ur serien *Ombilic* 1977. Gellatin-silverfotografi monterat på kartong. Airbrush på papper monterat på kartong. 37,1×22,3 cm och 37,1×22,4 cm. Donation 2009 från Moderna Museets Vänner.

Bellas boktips

Rebecca Farrensteiner tycker om böcker. Här följer ett urval från Moderna Museets Butik av det som för tillfället ligger närmast hennes hjärta. Som medlem har du naturligtvis rabatt!

Rebecca Farrensteiner är bokinköpare i Butiken på Moderna Museet

Claude Monet: Late Work
Text: Paul Hayes Tucker.
Texturval: Charles Stuckey

I samband med Turner, Monet, Twombly: Sent måleri vill jag självklart passa på att rekommendera en fin Monetbok som jag stött på i mitt sökande efter litteratur till utställningen.

Boken ackompanjerade en utställning på Gagosian Gallery i New York 2010. Tonvikten ligger på Monets senare målningar från hans trädgård i Giverny. Det är ett expanderat måleri som nästan känns samtida. Målningarna är bland de mest värderade från konstnärens långa och produktiva karriär och många ställdes aldrig ut under hans livstid. Återgivningen är väldigt bra och boken har en snygg formgivning utan onödiga rubriker. Tyvärr en ganska dyr bok, men värd pengarna.

MMV pris: 833 kr (Ord. pris 925 kr)

Willem de Kooning: A retrospective
Redaktör: John Elderfield.
Texter: Jim Coddington, Jennifer Field, Delphine Huisinga, Susan Lake.

Äntligen! En bok om en av det expressionistiska måleriets stora mästare och pionjärer. Jag har stora förhoppningar på den här boken. Det kan helt enkelt inte gå fel. Boken ackompanjerar den första storskaliga retrospektiva utställningen av Willem de Koonings konst som visar hela hans konstnärliga bana som varade i nästan 70 år.

Willem de Kooning föddes i Rotterdam, Holland, 1904, och flyttade till USA 1926. Hans tidiga figurativa målningar uppmärksammades sakteliga men det var hans svart-vita abstraktioner från det sena 40-talet som gjorde honom till en av de ledande konstnärerna bland New Yorks abstrakta expressionister. Under 50-talet tillkom hans kända Woman-målningar. De Kooning arbetade vidare med både abstrakta och figurativa motiv till sin död 1997.

Boken är den mest kompletta över de Koonings konstnärskap och presenterar nära 200 målningar, skulpturer, teckningar och grafik. Inkommer i oktober.

MMV: ca 536 kr (Ord. pris: ca 595 kr)

Orosdi-Back Bokförlag

Jag vill nämna ett ganska nystartat spännande svenskt förlag som jag bara vill se mer av. Orosdi-Back inriktar sig på svenska konstnärer, tecknare,

filmare och formgivare. Utgivningen är lättillgänglig, rikt illustrerad, snyggt formgiven i pocketformat till ett billigt pris. Ett opretentiöst anslag som jag gillar.

I deras bokserie kan man hitta namn som Nina Hemmingsson, Eric Ericsson, Stefan Jarl, Martin Kellermann, Joakim Pirinen m fl. På senare tid har förlaget även satsat på att ge ut en del monografier och artist books med svenska samtidskonstnärer. Några av de kommande namnen under hösten är Anders Krisár, Lars Ahrenius, Ylva Ogländ och Jockum Nordström.

Lena Svedberg Svenska illustratörer och konstnärer
Text: Carl Johan De Geer. Sammanställd av Egil Donnér.

Den senaste boken av Orosdi-Back är den första övergripande översikten av Lenas

Svedbergs konstnärskap med inledande text av Carl Johan de Geer. Hennes bildvärld är både helt fantastisk och fruktansvärt ruskelig med förvridna överdimensionerade figurer. Det är svårta och politik och en del ångest, men f-n vad det är bra!

Svedbergs teckningar är politiska och samhällskritiska och gestaltar maktens män i relation till den lilla människan i det stora maskineriet. Hon var delaktig i den politiska provokativa tidskriften Puss tillsammans med Lars Hillersberg, Carl Johan De Geer och Karin Frostenson. Svedberg tog sitt liv 1972, 26 år gammal.

Carl Johans inledande text bjuder inte på så stor förståelse av Lenas konstnärskap, men kanske säger texten det som kan sägas – att det inte går att skriva något om Lena, för det var ingen som riktigt visste vem Lena var. Hennes bildvärld är desto mer talande. Många serietecknare och konstnärer har tagit inspiration av hennes illustrativa teckningar, som känns lika aktuella idag.

Än så länge finns det ingen annan bok om Lena Svedberg, så du måste ha denna bok. Men pocketformatet är inte tillräckligt när det gäller Svedberg verk. Snälla Orosdi-Back, gör en till bok om Lena Svedberg - i soffbordsformat.

MMV: 68 kr (Ord. pris: 75 kr)

På omslaget:

Claude Monet i ateljén i Giverny med den amerikanska operasångerskan Marguerite Namara, juli 1922.

© Underwood & Underwood/CORBIS/SCANPIX

Bulletinen Årgång 53, Nr 5 2011

Ansvarig utgivare: Lena Josefsson
Redaktör: John Peter Nilsson
Biträdande redaktör: Anna Hegnell
Form: BankerWessel, www.bankerwessel.com
För insänt material ansvaras ej
Copyright resp upphovsman
Särskilt tack till Moderna Museet/Bildbyrå

Moderna Museets Vänner
Anna Hegnell
Box 163 82
103 27 Stockholm
mmv@modernamuseet.se
Tel 08 5195 44 99
Plusgiro 153065-8
www.modernamuseet.se/mmv
ISSN 1402-8875

MODERNA MUSEET

Moderna Museets Vänner

Claude Monet, *Water-Lilies*, 1907
© Claude Monet Göteborgs konstmuseum. Foto: Hossein Sehatlou

Nils von Dardel, *Den döende dandyn*, 1918
© Nils von Dardel/BUS 2011

Moderna Museet Stockholm

Inbjudan till vernissage

Turner, Monet, Twombly: Sent måleri

Välkommen till Vännernas vernissage
onsdag 5 oktober kl 19–21.

Överintendent Daniel Birnbaum hälsar välkommen kl 19.30. Därefter ger utställningens curator Jeremy Lewison en introduktion som hålls på huvudentréplanet och samtidigt sänds på storbild i Auditoriet.

Vännernas timme kl 16–21. Restaurangen håller specialöppet för MMVs medlemmar före vernissagen och erbjuder en meny till Vänskapspris i Restaurangen: huvudrätt, dessert, kaffe och liten flaska vin (18 cl) till Vänskapspris 185 kr/person (ord. pris 229 kr). Erbjudandet gäller för dig och en vän. MMV entré till Restaurangen kl 18–19 endast via altanen mot sjösidan. Museet är stängt kl 18–19. Antalet platser är begränsat. Ingen förhandsbokning.

Utställningen pågår i Stockholm 8 oktober 2011–15 januari 2012.

Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt medlemskort. Utställningen visas på huvudentréplan, entré via Exercisplan. För fler programpunkter kopplade till utställningen se: modernamuseet.se

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
www.modernamuseet.se/mmv

MODERNA MUSEET

Med stöd av:
 BRUMMER & PARTNERS

Moderna Museet Malmö

Inbjudan till vernissage

Scenbyte – verk av Dardel, Matisse, Abdul-Hâdi, Hjertén och Léger m fl

Välkommen till Vännernas timme och vernissage
fredagen 14 oktober kl 18–21.

Vännernas timme kl 18–19. Utställningen öppnar en timme tidigare för Moderna Museets Vänner. Exklusiv förhandsvisning och introduktion till utställningen av intendent Cecilia Widenheim och museichef Magnus Jensner mellan kl 18–19. Vi bjuder på en fördrink.

Vernissage kl 19–21: Museichef Magnus Jensner, hälsar välkommen och intendent Cecilia Widenheim introducerar utställningen kl 19.30. Utställningen visas på Moderna Museet Malmö, Gasverksgatan 22.

Utställningen pågår i Malmö 15 oktober 2011–5 februari 2012.

Inbjudan är personlig och gäller för två personer. Tag med ditt medlemskort. Osa senast 13 oktober till mmv.malmo@modernamuseet.se. För fler programpunkter kopplade till utställningen se: modernamuseet.se

Välkomna!
Moderna Museets Vänner
www.modernamuseet.se/mmv

MODERNA MUSEET

Med stöd av:
 Deloitte.